

BAĞIMLILIK PROFİL İNDEKS'İNİN (BAPİ) KADINLARDA GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİĞİ

Kültegin Ögel¹, Aslı Başabak², Cüneyt Evren³

¹Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi

²Yeniden Derneği

³İstanbul AMATEM

7.Ulusal Alkol ve Madde Bağımlılığı Kongresi, poster sunumu, 08-11 Aralık, Antalya 2011

Giriş

Bağımlılık Profil İndeks'i (BAPİ) 37 sorudan ve madde kullanım özelliklerini, bağımlılık tanı ölçütlerini, madde kullanımının kişinin yaşamına etkisini, madde kullanımı için şiddetli isteğini (craving) ve madde kullanımını bırakma motivasyonunu ölçen 5 alt ölçekten oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği yakın zamanda yapılmış bir çalışmada sunulmuştur (1). Ancak bu araştırma sadece erkeklerde yapılmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin kadınlarda geçerli ve güvenilirlik çalışması yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Bakırköy Kadın Cezaevi'nden 280 kadın hükümlüyle yapılmıştır. Katılımcılar her koğuştan rastgele seçilmiştir. Araştırmada BAPİ uygulayıcı formu (BAPİ-U) kullanılmıştır. Uygulayıcı formunda yanıtlar 3'lü likert ölçeği üstünden verilmektedir. BAPİ öz bildirim ölçeği ile uygulayıcı formunun yüksek korelasyon gösterdiği saptanmıştır. Erkeklerde uygulanan BAPİ-U ölçeğin cronbach alfa değeri 0.79'dur (2).

Bu çalışmada BAPİ-U, en az yüksek lisans derecesine sahip olan psikologlar tarafından yüz yüze görüşmelerle uygulanmıştır. Bir başka psikolog tarafından 3 gün içinde ölçek tekrar uygulanmıştır. Faktör analizinde madde kullanım özellikleri alt ölçeği maddeleri (itemleri) çıkarılarak analiz yapılmıştır.

Bulgular

BAPİ'nin kadınlarda iç tutarlılığı iyi düzeydedir (cronbach alfa=0,95). Maddelerin (item) özellikleri tablo 1'de verilmiştir.

Ana bileşenler yöntemi ile varimax rotasyon kullanarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde özdeğeri 1'den büyük 3 faktör elde edilmiştir ve toplam varyansın %72,2'sini açıklamaktadır (Tablo 2).

Görüşmeciler arası korelasyon tüm ölçek toplam puanları için 0.91, madde kullanım özellikleri alt ölçeği için 0.88, tanı ölçütleri alt ölçeği için 0.87, yaşam üstüne etki alt ölçeği için 0.94, şiddetli madde isteği alt ölçeği için 0.84, motivasyon alt ölçeği içinse 0.82 bulunmuştur. Korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.001$).

Tartışma

Erkeklerde yapılan araştırmada BAPİ ölçeğinin maddelerinin (itemlerinin) dört faktör altında toplandığı gözlenmiştir (madde kullanım özellikleri alt ölçeği dışında). Bunlar; tanı ölçütleri, yaşama etkisi, şiddetli madde isteği ve motivasyondur. Kadınlar üstünde yapılan bu çalışmada şiddetli madde isteği ve motivasyona ilişkin itemler ayrı birer faktör altında toplanmışken, tanı ölçütleri ve madde isteği itemleri tek bir faktör altında toplanmıştır. Bu durumun kadınlar madde bağımlılığının doğrudan yaşam üstüne etkisinin yüksek olması ile açıklanabilir (3,4).

Bu haliyle BAPİ ölçeğinin kadınlarda geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

1- Ögel K, Karadağ F, Evren C, Gürol DT. Kullanılan Madde Cinsine Göre Bağımlılık Profil İndeksi'nin (BAPİ) Psikometrik Özellikleri. 4. Ulusal Psikofarmakoloji Kongresi. Poster bildirisi. 2011

2-Ögel K, Başabak A, Koç C, Aksoy A, Karadayı K. Bağımlılık Profil İndeksinin (BAPİ) Farklı Formlarının Psikometrik Özellikleri. 4. Ulusal Psikofarmakoloji Kongresi. Poster bildirisi. 2011

3-Winters, Jamie; Fals-Stewart, William; O'Farrell, Timothy J.; Birchler, Gary R.; Kelley, Michelle L. Behavioral couples therapy for female substance-abusing patients: Effects on substance use and relationship adjustment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol 70(2), Apr 2002, 344-355

4-Lukas SE, Sholar MB, Fortin M, Wines J, Mendelson JH (1996) Sex differences in plasma cocaine levels and subjective effects after acute cocaine administration in human volunteers. *Psychopharmacology* 125:346-354

Tablo 1: Madde toplam istatistikleri

	<i>Madde çıkıtığında ölçek ortalaması</i>	<i>Madde çıkıtığında ölçek varyansı</i>	<i>Madde- toplam korelasyonu</i>	<i>Madde çıkıtığında Ölçek Cronbach alfa katsayısı</i>
Aile ilişkilerinin etkilenmesi	13,65	151,34	,833	,953
Eğitim/iş hayatının olumsuz etkilenmesi	13,88	155,21	,723	,955
Ruh sağlığının olumsuz etkilenmesi	13,77	152,55	,822	,954
Ekonomik açıdan etkilenme	13,73	152,25	,813	,954
İlişkilerin etkilenmesi	13,94	156,12	,766	,954
Sorunlara yol açması	14,04	160,68	,587	,956
Yasal sorunlara yol açması	14,04	161,13	,604	,956
Aile veya çevrenin endişe etmesi	13,59	157,96	,516	,958
Gündüz saatlerinde kullanım	13,54	156,85	,608	,956
İstemediği halde kullanmak	13,87	155,21	,779	,954
İyi hissettireceğini düşünmek	13,88	160,15	,497	,957
Madde kullanma isteği, arzusu, dürtüsü	14,05	161,37	,508	,957
Kullanmaya direnmekte zorluk	14,04	159,60	,575	,956
Sorun olarak değerlendirme	13,50	156,29	,579	,957
Bırakmayı veya azaltmayı düşünmek	13,43	157,20	,552	,957
Bırakmak veya azaltmanın önemli olması	13,55	152,30	,738	,955
Tolerans gelişimi	13,64	152,88	,857	,953
Yoksunluk belirtileri	13,67	151,51	,865	,953
Planladığından daha fazla kullanım	13,75	152,06	,835	,953
Bırakma girişimi	13,91	155,17	,740	,955
Zaman harcama	14,04	158,33	,666	,955
Diğer etkinliklerden vazgeçme	13,73	151,66	,842	,953

Tablo 2: Faktör analizi

	Faktör analizi		
	1	2	3
Diğer etkinliklerden vazgeçmek	,829		
İlişkilerin etkilenmesi *	,782		
Sorunlara yol açması *	,756		
Zaman harcama	,732		
Aile ilişkilerinin etkilenmesi *	,732		
Ekonomik açıdan etkilenme *	,730		
Eğitim/iş hayatının olumsuz etkilenmesi *	,710		
Planladığından daha fazla kullanım	,676		
Yasal sorunlara yol açması *	,673		
Tolerans gelişimi	,666		
Ruh sağlığının olumsuz etkilenmesi *	,660		
Yoksunluk belirtileri	,637		
Aile veya çevrenin endişe etmesi *	,499		
Bırakma girişimi	,491		
Gündüz saatlerinde kullanım *	,462		
Bırakmayı veya azaltmayı düşünmek		,849	
Sorun olarak değerlendirme		,836	
Bırakmak veya azaltmanın önemli olması		,718	
İyi hissettireceğini düşünmek			,868
Kullanmaya direnmekte zorluk			,856
Madde kullanma isteği, arzusu, dürtüsü			,803
İstemediği halde kullanmak			,497

*Erkeklerde yaşam üstüne etki faktörü altında toplanan itemler